

1. ПІБ
Максимов Максим Віталійович
2. Назва
Підвищення рівня безпеки експлуатації АЕС із ВВЕР-1000 шляхом удосконалення автоматизації перевантаження ядерного палива
3. Спеціальність
05.13.07. — Автоматизація технологічних процесів
4. Місце роботи
Одеський національний політехнічний університет
5. Де виконана дисертація
Одеський національний політехнічний університет
6. Науковий керівник
Тодорцев Юрій Костянтинович, д.т.н., професор
7. Опоненти
Нікульшин Володимир Русланович, д.т.н., професор Храпливий Анатолій Петрович, д.т.н., професор Ястребенецький Михайло Онисимович, д.т.н., професор
8. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами
<p>Основні наукові дослідження дисертації виконані відповідно до:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Державної комплексної програми підвищення безпеки діючих атомних електростанцій України (1993 р., пп. 3.11. “Удосконалення АСУ ТП з урахуванням взаємодії “Людина-ЭОМ”; 6.3. “Розроблення пристроїв і засобів збереження і транспортування матеріалів, що діляться”; ☐ Програми модернізації енергоблоків АЕС України з реакторами ВВЕР-1000 (в-320), розд. 2, ч. 1, п. 3.2. “Інші частини АСУ ТП”, розробленої Держкоматомом України і ЕДФ/ДЕ/КЛІ у 1995 р.; ☐ Комплексу госпдоговірних робіт на АЕС України і країн СНД по впровадженню СПП підвищеної ядерної безпеки. <p>Основу дисертації складають наукові і практичні результати робіт, виконаних особисто автором і під його керівництвом науковими співробітниками, аспірантами НДЛ “Атомспецавтоматика” ОДПУ та інженерами на Балаковській, Запорізькій, Рівенській та Хмельницькій АЕС.</p>
9. Мета і завдання дослідження
<p>Мета роботи полягає в розробці концепції, науково-технічних і методичних основ для проектування й експлуатації безпечних СПП, а також в одержанні нової інформації про особливості проведення цього процесу і на цій основі створення нових засобів і ТЗ для управління і діагностування, що дозволить забезпечити безпечну експлуатацію РУ, поліпшити умови праці операторів і скоротити простій за рахунок зменшення часу перевантаження. Відповідно до поставленої мети вирішувалися такі задачі:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Аналіз технологічного процесу перевантаження ЯП і стану ТЗ перевантаження на енергетичних реакторах України. ☐ Створення моделі СПП на основі ООМ. ☐ Розробка методики надійної ідентифікації тепловиділяючої збірки (ТВЗ) у процесі перевантаження. ☐ Створення повномасштабного тренажера для оператора МП, інтегрованого в СУ. ☐ Розробка програмно-технічного комплексу (ПТК) для автоматизації модернізованої СПП на АЕС. ☐ Впровадження розроблених АСУ ТП “Перевантаження” на АЕС України і Росії.
10. Наукова новизна отриманих результатів

- Створено об'єктно-орієнтовану структуру моделі СПП, що враховує особливості технологічного процесу переміщення ЯП на РУ.
- Вперше розроблена ООМ СПП, що дозволяє здійснювати імітаційне моделювання будь-яких режимів перевантаження.
- Розроблено нові алгоритми програмного управління СПП.
- Для автоматизації технологічних процесів об'єктів атомної енергетики, контрольованих за допомогою промислового телебачення, уперше запропонована методика розпізнавання ідентифікаційного номера ТВЗ, що дозволила реалізувати автоматизовану заводостійку систему для виявлення і розпізнавання символів на ТВЗ, що забезпечує необхідну швидкодію, інваріантність до масштабу символів і їхнього зсуву в полі зору.
- Вперше розроблений і практично реалізований на навчально-тренувальному центрі (НТЦ) АЕС повномасштабний тренажер оператора процесу перевантаження ЯП. Тренажер забезпечує ефективне навчання персоналу за рахунок моделювання перевантажувального устаткування в усіх, у тому числі і непередбачених умовах, а також адекватну реакцію на помилкові дії операторів.
- Створено концепцію модернізації СПП, що забезпечує безаварійне проведення ядерно-небезпечних операцій по перевантаженню ЯП за рахунок комплексної автоматизації процесу перевантаження і тестування всіх елементів системи.
- Розроблений ПТК, виконаний на сучасній елементній базі для прийому й обробки інформаційних сигналів СПП, що забезпечує стійкість вузлів і блоків, розташованих у реакторному відділенні, до несприятливих кліматичних і радіаційних впливів, максимальну простоту конструкції й обслуговування вузлів, розміщених у зоні суворого санітарного контролю.
- Проведені дослідження дозволили, з одного боку, на основі теоретичного, експериментального і нормативного узагальнення вирішити велику науково-технічну проблему забезпечення безпеки і надійності технологічного процесу перевантаження ЯП на енергетичних реакторах і з іншого боку - вирішити важливу задачу національної економіки, що полягає в забезпеченні науково-технічної підтримки розроблення і виготовлення ТЗ перевантаження ЯП підвищеної ядерної безпеки для АЕС України.

11. Апробація результатів дисертації

Результати дисертаційної роботи доповідались на:

- IV міжнародній науково-технічній конференції Ядерного товариства (1993 р.);
- міжнародній конференції європейського Ядерного товариства (1994 р.);
- VI міжнародній науково-технічній конференції Ядерного товариства (1995 р.);
- II конференції "Молодь ядерної енергетики України" (1995 р.);
- I міжнародній науково-технічній конференції "Математичне моделювання в електроніці і електроенергетиці" (1995 р.);
- II-VI міжнародних конференціях "Автоматика 95-99" (1995-1999 р.);
- міжнародній конференції "Укросвіт-98";
- науково-практичному семінарі "Інвестиційні ресурси для стабілізації функціонування систем енергетики" (1996 р.);
- семінарі в Китайському національному ядерному центрі, присвяченому проблемам перевантаження палива (1995 р.);
- на молодіжному симпозіумі 1996 р. в м. Обнінськ "Ядерна енергетика в третьому тисячоріччі";
- Московській міжнародній конференції з проблем управління (1999 р.);
- міжнародній конференції Ядерного товариства в 1999 р. із проблем модернізації АЕС із ВВЕР-1000.

Результати роботи були представлені на:

- міжнародній виставці у ФРН «CeBIT-2000».
- семінарах у Національному технічному університеті "КПІ";
- семінарах в Інституті ядерних досліджень НАН України;

□ —ОДПУ на семінарах ЕнІн і НДЛ "Атомспецавтоматика".

12. Список опублікованих праць за темою дисертації

1. Баласанян Г.А., Белоклицкая Г.Ф., Максимов М.В. и др. Диагностика и управление объектами с экстремальными условиями измерений // Тезисы докл. на II украинской конф. по автоматическому управлению ("Автоматика-95"). — Львов. — 1995. — С. 44.

2. Дацюк Т.А., Майсян И.Г., Максимов М.В. Использование автоматизированной обучающей системы "машина перегрузочная" для обучения персонала и повышения ядерной безопасности процесса перегрузки топлива на АЭС с ВВЭР—1000 // 4th Annual Scientific and Technical Conference of the Nuclear Society. — Nyzhni Novgorod (Russia). — 1993. — P. 365-367.

3. Крылов В.Н., Максимов М.В. Помехоустойчивая бинаризация и распознавание изображений символов // Тезисы докл. четвертой украинской конф. по автоматическому управлению ("Автоматика-97"). — Черкассы. — 1997. — С. 113-114.

4. Максимов М.В., Маслов О.В., Аржаковский В.К. Концепция создания интеллектуальной интегрированной среды обработки информации и принятия решений в рамках "АСУ—Ремонт" для атомных электростанций // 4th Annual Scientific and Technical Conference of the Nuclear Society. — Nyzhni Novgorod (Russia). — 1993. — P. 1264-1266.

5. Максимов М.В. Диагностика и управление процессом перегрузки ядерного топлива на водо—водяных энергетических реакторах // Тезисы докл. на II украинской конф. по автоматическому управлению ("Автоматика-95"). — Львов. — 1995. — С. 65.

6. Maximov M., Maslov O. Automatic System of Planning for Nuclear Power Plant Repair Maintenance // The Sixth Annual Scientific and Technical Conference of Nuclear Society. — Kiev. — 1995. — P. 161-162.

7. Maximov M., Maslov O. Some aspect of creating transfer system of new generation nuclear fuel // The Sixth Annual Scientific and Technical Conference of Nuclear Society. — Kiev. — 1995. — P. 159-160.

8. Маслов О.В., Олейник С.Г., Максимов М.В., Кальнев Л.Л. Автоматизированная система определения глубины выгорания ядерного топлива при проведении ТТО // Сб. тезисов докл. на международной конф. Украинского ядерного общества ("Модернизация АЭС с реакторами ВВЭР"). — Киев. — 1999. — С. 21-22.

9. Максимов М.В., Тодорцев Ю.К. Система перегрузки топлива ВВЭР-1000 повышенной безопасности // Тезисы докл. международной конф. по проблемам управления. — М.: ИПУ. — 1999. — С. 85-86.

Дисертація присвячена питанням створення системи перевантаження палива підвищеної ядерної безпеки шляхом модернізації, системи упровадження нової технології синтезованої в результаті об'єднання матеріальної та інформаційної складових. Проведено аналіз надійності технічних засобів перевантаження. У дисертації запропонований новий метод проектування технічних засобів системи перевантаження палива, на основі якого синтезовані об'єктно-орієнтовані моделі системи. Досліджувано переміщення ядерного палива в басейні перевантаження на математичній моделі. Запропоновано причинно-наслідкові моделі для побудови тренажера Для ідентифікації номера тепловиділяючої збірки розроблений проблемно-орієнтований програмно-апаратний комплекс. Розроблено основи проектування тренажера системи перевантаження палива і створене його методичне забезпечення. Розроблено методи тестування технічних засобів перевантаження палива нового покоління. Основні результати дисертації реалізовані при створенні нових технічних засобів перевантаження палива і впроваджені на АЕС.

Ключові слова: АЕС, система перевантаження палива, об'єктно-орієнтована методологія, ядерна безпека, імітаційне моделювання, розпізнавання маркірування ТВС, тренажер, тестування, система управління.